

MARTIN HAMPL, KAREL KÜHNL

ČESKÁ GEOGRAFIE A ROZVOJ ÚZEMNÍHO A OBLASTNÍHO PLÁNOVÁNÍ

M. Hampl, K. Kühnl: *Czech Geography and the Development of Physical and Regional Planning*. — Sborník ČSGS, 90, č. 2, s. 100—107 (1985). — An increasing interest in the problems of practice, namely in the problems of physical and regional planning was a significant feature in the development of Czech geography during the last decades. The advancement of applied functions of geography has been shown by a gradual integration of theoretical and applied research, by an intensive cooperation between geographical, projecting and planning institutions as well as by a remarkable increase in the number of geographers working in the regional and physical planning sphere. Especially the questions of environment and development of settlement structure and urbanization process are put through as fundamental problems in the orientation of applied research.

Hodnocení vývoje české geografie ve vztahu k rozvoji územního a oblastního plánování je v podstatě hodnocením vývoje vztahu geografie a společenské praxe, neboť územní a oblastní plánování představují nejvýznamnější sféru užití geografických poznatků i pracovního uplatnění geografů—specialistů. Územně a oblastně plánovací činnost může být ovšem zřetelně vymezena jen institucionálně, takže řada geografických aplikací zůstává mimo takto určený rámec. Vedle dílčích problematik převážně hraničního charakteru (klimatologie — meteorologie, geografie obyvatelstva — demografie apod.) jde zvláště o problematiku životního prostředí sledovanou sice jako dílčí komponent jak územně, tak i oblastně plánovací problematiky, obsaženou však i v úkolech dalších resortů. Jiným problémem při specifikaci předmětu našeho sledování je i obtížně stanovitelné rozhraní mezi geografickými pracemi majícími povahu základního výzkumu na jedné straně a povahu výzkumu aplikovaného na straně druhé. Další omezení vyplývají z nedostupnosti řady výzkumných materiálů — právě aplikační výzkumy mají obvykle charakter interních podkladů — a z kolektivní povahy projektových a plánovacích dokumentů, na jejichž vypracování se podíleli jak geografové pracující v příslušných institucích, tak i odborníci jiných profesí. Uvedená omezení mají zásadní význam pro koncepci celého sledování, a to v tom smyslu, že dáváme přednost informativnímu postižení obecnějších charakteristik tendencí, předmětových okruhů a současných i perspektivních problémů geografických aplikací před vypracováním soupisu řešených úkolů.

Vývoj vztahu geografické vědy a společenské praxe je na obecné úrovni jistě oprávněně spojovat s celkovou transformací geografického

poznání, s přechodem od převážně popisné tradiční geografie zdůrazňující individuální specifika geografických celků k moderní geografii pracující s přesnějšími prostředky a orientující se na nalézání a objasňování geografických pravidelností. Proměna tohoto druhu byla základní podmínkou pro dosažení aplikovatelnosti výsledků geografického poznání. Její příčiny však nelze ztotožňovat s vnitřním — autonomním — vývojem geografické vědy, nýbrž převážně s postupným „otevíráním“ geografie, s jejími vnějšími interakcemi. Podstatné byly jednak interakce geografie — praxe, jednak geografie — širší vědní systém, resp. moderní metodologická koncepce vědy. Jestliže v druhém případě byla výsledkem tzv. kvantitativní revoluce v geografii a navazující metodologická transformace geografie, pak v případě prvním byly výsledkem především změny v předmětové a problémové orientaci geografie. U obou tendencí nacházíme řadu shodných rysů a spojitostí vyjádřených i v koncepci konstruktivní geografie (I. P. Gerasimov, 4).

Jsou zde však i některé rozdílnosti. Za nejvýznamnější z nich lze označit podstatně aktivnější úlohu geografie v jejím vztahu k praxi, což je ovšem podmíněno již povahou tohoto vztahu. Při řešení praktických problémů, které jsou právě u geografie komplexní povahy, dochází nutně k bezprostřední konfrontaci geografických výsledků a výsledků jiných vědních oborů. Přijetí geografických návrhů praxí, stejně jako přijetí geografických přístupů jinými obory, je nejlepším dokladem kvality a užitečnosti geografie, jakousi globální verifikací geografického poznání. Druhá odlišnost se týká rozdílného uplatnění zahraničních vlivů. Zatímco v případě kvantitativní revoluce byl význam těchto vlivů dominantní, v případě „aplikační revoluce“ byly nutně v důsledku specifiky naší územní problematiky tyto vlivy významově sekundární, i když nelze popírat vliv obecných vzorů převzatých zvláště ze sovětské a polské geografie.

Zmíněná transformace geografické vědy je ovšem nedávného data. Začátek odpovídající přerodu z hlediska zvýšeného zájmu o praktické problémy je proto nutno spojit až s druhou polovinou padesátých let — mimo jiné i v důsledku návaznosti na institucionalizaci územního a oblastního plánování i založení ČSAV. Programové přeorientování české geografie bylo v této době podmíněno převážně postupným pronikáním dialekticko-materialistických a historicko-materialistických přístupů do geografického myšlení. Požadavek praktické využitelnosti geografického zkoumání byl tudíž spíše zdůrazňován než realizován. V této době jsou aplikačně zaměřené studie stále ještě vzácností. Výjimkou je v tomto ohledu především výzkum uskutečněný tehdejšími odděleními hospodářské geografie (v rámci Ekonomického ústavu ČSAV) zaměřený na problematiku přestavby územně správního uspořádání Československa (viz např. M. Střída, V. Havlík, 9). Vypracovaný návrh nebyl sice při územně správní přestavbě v roce 1960 realizován, avšak výsledky tohoto výzkumu byly jedním z podkladových materiálů pro tuto přestavbu. Pozoruhodnou skutečností přitom zůstává, že přijaté řešení bylo v řadě ohledů obdobné s návrhem regionálního členění Československa J. Korčáka z roku 1934 (7). Uskutečněné výzkumy a následné diskuse jejich výsledků však nepochybně připravily podmínky pro další rozvíjení prakticky orientovaných studií v geografii a zprostředkovaně i pro změnu předmětové problematiky základního výzkumu. V těchto souvislostech nelze nezpomenout osobnosti prof. Emanuela Hrušky, který byl určitou dobu

vedoucím oddělení hospodářské geografie a který významně ovlivnil jak zaměření geografických výzkumů, tak i rozvoj spolupráce geografů a urbanistů.

Konec padesátých let a v podstatě i léta šedesátá byly především přípravnou etapou ve vytváření aplikačních funkcí geografie. Přerodu geografie jak v její poznávací, tak i v její aplikační funkci bránilo mnoho subjektivních i objektivních faktorů. Zvláštní úlohu v tomto ohledu sehrál pochopitelně i generační problém. Přechod — ovšem jen omezeného počtu — mladých geografů do plánovací praxe byl často výrazem jejich individuální revolty vůči tradiční všeobecně vzdělávací a v aplikační úrovni nevyhraněné podobě geografie. Potřebný čas si vyžadovala i přestavba studia geografie, bez níž nebylo reálně zajistit „masový“ přechod absolventů geografického studia do praxe. Stejně tomu bylo i v případě kádrového zajištění přednášek, cvičení a praxí nového typu.

Positivní efekty popisovaného přerodu se začínají postupně stále více projevat, a to zvláště v sedmdesátých a osmdesátých letech. Přestože nelze opominout určitou „bolestnost“ celého přerodu a dokonce i skeptické aspekty v hodnocení kvality uskutečněných proměn v geografických výzkumech a aplikacích, je podle našeho názoru oprávněně kvalifikovat tyto proměny souhrnně jako jednoznačně pozitivní a především zdůrazňovat jejich nevratnost. Tím k dosavadním funkcím geografie přistupuje další významná funkce — aplikační. Dokladem těchto hodnocení může být již prosté konstatování současné situace ve třech základních pohledech: vztah základního a aplikovaného výzkumu; účast geografických pracovišť na řešení problémů přímo objednaných společenskou praxí; uplatnění absolventů geografie ve společenské praxi.

V případě vývoje vztahu základního a aplikovaného výzkumu bylo v posledních letech dosaženo řady pozitivních změn již v důsledku některých administrativních opatření v plánování a řízení státního plánu základního výzkumu a dalších výzkumných forem. V současnosti je již nezbytné propojovat teoretické a aplikační fáze výzkumu a organizačně toto propojení zajišťovat. Jsou specifikovány aplikační výstupy, výzkumná pracoviště musí „vykazovat“ příslušné odběratele ze sféry praxe atd. Přes nepochybně existující formálnosti v realizaci těchto zásad je potřebné propojování nutně stále více a více realizováno. Stejně významný je související proces postupné integrace vědeckovýzkumných úkolů. Přitom je ponechán dostatečný prostor i pro relativně autonomní rozvoj studia teoretické problematiky. Přirozeným důsledkem takto koncipované a organizované výzkumné činnosti je nejen předávání výsledků základního výzkumu praxi, ale i další dopracování studované problematiky na úrovni řešení konkrétních praktických problémů. Již do rámce státního plánu základního výzkumu jsou včleňovány relativně autonomní problémy zadané např. národními výbory nebo projektovými ústavy, nebo jsou v bezprostřední návaznosti na základní výzkum takové problémy řešeny formou vedlejší hospodářské činnosti. V současnosti je takto realizován aplikovaný výzkum v podstatě na všech geografických pracovištích v ČSR. Tak např. Geografický ústav ČSAV zpracoval řadu výzkumů zadaných Jihomoravským KNV (např. Systém komplexní ochrany krajiny Českomoravské vrchoviny, nebo Geografický obraz zájmového území u Nových Mlýnů), pro potřeby Federálního ministerstva hutí a těžkého strojírenství řešil úkol Prognóza vybraných oblastních faktorů národního hospodářství ČSSR do roku 2000. Katedra kartografie

a fyzické geografie přírodovědecké fakulty UK v Praze řešila např. rozmanité úkoly pro Útvar hlavního architekta hl. m. Prahy a v současnosti zpracovává rozsáhlou komplexní studii fyzickogeografických poměrů v chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Katedra geografie přírodovědecké fakulty UJEP v Brně zpracovala značný počet komplexně koncipovaných regionálních studií pro potřeby národních výborů a projektových institucí (Znojemsko, Rosicko-Oslavansko, zájmové území jaderné elektrárny Dukovany a zvláště prostor brněnské aglomerace) a dále vybrané klimatologické problémy, a to v měřítkách celé ČSSR nebo ČSR. Rozmanité studie problematiky rekreace a cestovního ruchu, prognosticky zaměřené hodnocení životního prostředí v okresech Olomouc a Přerov a další práce byly uskutečněny katedrou geografie a didaktiky geografie přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (zvláštní zmínku zaslouží fyzickogeografické studie zpracované pro potřeby plánovacích orgánů Kubánské republiky). Značnou aktivitou se vyznačují i geografická pracoviště na pedagogických fakultách, zvláště na Pedagogické fakultě v Ostravě — řada výzkumů orientovaných převážně na problematiku životního prostředí byla zpracována pro Útvar hlavního architekta města Ostravy, MěstNV Ostravy, Výzkumný ústav rozvoje oblastí a měst aj. Množství aplikovaných úkolů, a to zvláště úkolů zařazených přímo do územně plánovacích projektů, zpracovala katedra ekonomické a regionální geografie přírodovědecké fakulty UK v Praze — např. studie z oblasti problematiky osídlení a demografie pro Středočeský KNV, spolupráce s Terplanem na úkolu Generel národních výborů základního stupně, s Útvarem hlavního architekta hl. m. Prahy na problematice populačního vývoje Prahy apod.

Tento výčet některých typů problémů řešených geografickými pracovišti na základě požadavků praxe má pochopitelně jen ilustrativní charakter. I tak dostatečně dokládá šíři a pestrost v zaměření aplikovaných výzkumů. Tato pestrost je ovšem i důsledkem dosud nedostatečné koordinace a systematizace geografických aplikací. Převážná část výzkumných úkolů je rozsahově značně omezená, časová návaznost výzkumů v řadě případů chybí atd. Přesto je postupný přechod k integrovaným, systematickým a i v geografickém smyslu skutečně komplexním formám aplikovaného výzkumu již zřejmý. Domníváme se, že na současném stupni rozvoje geografických aplikací je oprávněné specifikovat dvě základní formy.

Prvou představuje geografické řešení problematiky životního prostředí, a tedy řešení vycházející ze snahy o komplexní koordinaci jak fyzickogeografických, tak i sociálně geografických složek a procesů. Konkretizací této formy výzkumů mohou být především práce Geografického ústavu ČSAV probíhající již řadu let v rámci projektu meziresortního vědeckotechnického programu ekologické optimalizace v krajině, tzv. Ekoprogramu. Tyto práce jsou současně reprezentativním příkladem žádoucího propojení základního a aplikovaného výzkumu včetně příslušné meziborové spolupráce, spolupráce mezinárodní atd. Teoretické a metodologické problémy ekologické optimalizace jsou organicky propojeny s aplikacemi na modelová území, při jejichž hodnoceních jsou v řadě případů formulovány výstupy i v podobě bezprostředně realizovatelných návrhů. Základní informace o těchto výzkumech byly podány na XV. a XVI. sjezdu Československé geografické společnosti (A. Buček, O. Mikulík, E. Quitt, 1, A. Buček, O. Mikulík, 2). Velkým problé-

mem při řešení otázek životního prostředí je však v současnosti učitá odtrženost příslušných hodnocení od hodnocení základních procesů územního vývoje souhrnně vyjádřitelných investiční činností. Investiční činnost je ovšem ve své podstatě jen výsledným projevem tendencí vázaných primárně na organizaci osídlení, tj. na proces urbanizace, rozmístování výrobních sil atd. Tyto základní podmíněnosti územního vývoje jsou z hlediska životního prostředí zachycovány převážně jako vnější dané vlivy, které určují hlavní změny i v ekologické situaci. Zpětná vazba těchto vlivů podle požadavků zachování kvality životního prostředí má do značné míry jen sekundární význam. Tyto otázky jsou ovšem důležité spíše z hlediska řízení dané problematiky než z hlediska samotného výzkumu. Institucionální zajištění řešení problematiky životního prostředí není totiž dosud dostatečně vyjasněné a potřebným způsobem rozpracované (viz např. S. Mikula, 8).

Druhým základním typem aplikovaných výzkumů jsou úkoly zaměřené na problematiku perspektivního vývoje osídlení a zvláště procesu urbanizace. Zde je možno odkazovat na práce katedry ekonomické a regionální geografie přírodovědecké fakulty UK v Praze uskutečněné v posledních 15—20 letech. Významným vyústěním těchto sledování byla účast zmíněné katedry na úkolu Konceptu urbanizace a vývoje osídlení krajů ČSR řešeného Terplanem v osmdesátých letech. Smyslem úkolu je stanovení a následná koordinace základních tendencí v územním vývoji ČSR, a to jak v makroregionálních, tak i v mikroregionálních úrovních, resp. v hierarchické integritě řádově odlišných úrovní. Projekt patří mezi úkoly sledované vládou ČSR; příslušné výsledky z prvních let se staly předmětem Usnesení vlády ČSR č. 26 z roku 1983 (11). Práce katedry ekonomické a regionální geografie zde byly výchozím podkladem pro významovou hierarchizaci středisek a pro výběr i základní vymezení sídelních regionálních aglomerací a městských regionů. Hodnocení hierarchie středisek a navazující regionální organizace se přitom neomezovalo jen na postižení současného stavu, nýbrž bylo koncipováno i vývojově. Zvláštní pozornost je v současnosti věnována problémům spojeným s kvalitativní transformací vývoje osídlení — postupně nahrazování extenzivních forem rozvoje formami intenzifikačními, což se projevuje např. ve zvyšování úlohy aglomeračních a kooperačních vztahů, v určitém potlačování nodálních forem prostorové organizace osídlení zvláště na řádově vyšších úrovních atd. V souvislosti s těmito změnami jsou konstruovány i nové významové charakteristiky středisek (komplexně funkční velikost), integračních souvislostí mezi jednotkami osídlení (územní koncentrace kontaktů) apod. Je ovšem nezbytné konstatovat, že zmíněné výsledky mají v řadě ohledů charakter rámcových řešení vyžadujících hlubší — dosud nedostatečně zpracovanou — strukturalizaci.

Rozvoj aplikačních funkcí geografie v posledních 20—30 letech dokládá konečně i rychlý růst počtu geografů v plánovací praxi. V současnosti jsou to již desítky pracovníků jak ve sféře územního, tak i ve sféře oblastního plánování. Podobně je možno konstatovat relativně vysoký nárůst geografů pracujících ve výzkumných ústavech s aplikačním zaměřením (např. VÚVA, VÚROM, SÚRPMO), v projektových ústavech (Terplan, KPÚ, ÚHA aj.) i na řídicích pracovištích jak centrálních, tak i krajské a okresní úrovně (Česká plánovací komise, Česká komise pro vědeckotechnický a investiční rozvoj, odbory a oddělení oblastního

plánu a odbory výstavby a územního plánování KNV a ONV). Zjednodušeně lze konstatovat, že v posloupnosti výzkum — projekce — řízení docházelo i k postupnému „umístování“ geografů do sféry praxe. V současnosti patrně již největší část absolventů geografie přichází na pracoviště řídicího typu. Zdůrazňovaný nárůst počtu geografů pracujících v praxi je nutno hodnotit i z kvalitativních aspektů. Je totiž zřejmým dokladem užitečnosti a potřebnosti geografické vědy. Z hlediska rozvoje samotné geografie je pak významný ještě další kvalitativní výsledek zmíněného nárůstu. Tím je zvyšující se aktivita a uplatnění geografů z praxe na geografických konferencích a seminářích a částečně i v publikační činnosti. Vědecká aktivita geografů z praxe je důležitou podmínkou jejich dalšího odborného rozvoje a zároveň potřebným podnětem pro pracovníky z ČSAV a z vysokých škol.

Z uvedených charakteristik vývoje aplikačních funkcí geografie v posledních desetiletích je jistě možné vyvozovat celkové pozitivní hodnocení změn, ke kterým v geografii došlo. Výraznost příslušného pokroku lze ovšem částečně zpochybňovat odkazem na výchozí stav, vůči kterému je tato progresa posuzována, tj. na někdejší velmi omezenou využitelnost a zejména skutečné užití geografických poznatků v praxi.

Z těchto důvodů je potřebné v závěru celého příspěvku spíše zdůrazňovat současné a zvláště perspektivní problémy dalšího rozvoje geografického poznání a jeho aplikovatelnosti. To lze ovšem učinit pouze nedokonalým a vzhledem k zadání a rozsahu sledování jen velmi stručným způsobem. Soustřeďujeme se proto pouze na tři problémy, z nichž první lze spojovat především se subjektem geografie, resp. geografů a druhé pak s objektivními faktory rozvoje geografických aplikací (a zprostředkovaně i geografického poznání) i praxe územního a oblastního plánování včetně řešení problematiky životního prostředí. V prvním případě máme na mysli společenskou připravenost geografie a speciálně absolventů geografie. Jestliže se v posledních dvaceti nebo snad třiceti letech podařilo dosáhnout potřebné profesionalizace absolventů geografie a nahradit v tomto smyslu geografa—encyklopedistu geografem—výzkumníkem, pak v perspektivě bude potřebné zajistit u absolventů geografie nejen vysokou odbornost, nýbrž i rozvinout schopnosti řídicí práce. To je totiž důležitou podmínkou pro uplatnění geografů ve vedoucích funkcích a s tím související zajištění společenské prestiže geografie.

Jiný problém představuje problematika efektivního propojení základního výzkumu — aplikovaného výzkumu — projekční činnosti — plánovací a řídicí činnosti včetně příslušných realizací. Přes řadu nepochybných zlepšení zůstává totiž vzájemný vztah výzkumu a praktické realizace slabým článkem celého řetězu. Právě v případě geografie jsou mnohé aplikační výstupy analytického typu a jejich bezprostřední použitelnost v praxi je omezená. V realitě řešení problematiky komplexního územního rozvoje by potřebný most mezi výzkumem a realizací mohla nejlépe sehrát projektová činnost v jejím širokém pojetí. Ta je vcelku dobře vyvinuta v případě územního plánování, avšak chybí do značné míry u oblastního plánování a při řešení problematiky životního prostředí. Zároveň účast geografických pracovišť ve vlastní projektové činnosti je dosud omezená. Zajištění propojenosti tohoto druhu souvisí však bezprostředně s další problematikou, kterou je možno spojovat s potřebou integrovaného plánování územního rozvoje. Zkušenosti geografie

ve sféře nejen aplikovaného, nýbrž i základního výzkumu, stejně jako zkušenosti praxe ukazují na potřebu postupné perspektivní integrace oblastně a územně plánovací činnosti i problematiky životního prostředí, resp. ekologického plánování. Při koncipování tohoto integrovaného plánování vývoje společnosti a prostředí by mohla a měla sehrát významnou úlohu geografie vzhledem ke komplexní povaze svého zaměření (při patřičné neskromnosti by mohlo být toto integrované plánování označováno i jako geografické plánování). Při tvorbě této koncepce by ovšem měl primární význam pokrok samotného geografického poznání, na němž je a vždy bude kvalita geografických aplikací záviset.

Literatura:

1. BUČEK, A., MIKULÍK, O., QUITT, E.: Dosavadní výsledky a zaměření dalšího výzkumu problematiky životního prostředí v Geografickém ústavu ČSAV v Brně. Sborník referátů k XVI. sjezdu ČSGS, s. 148—154, ČSGS při ČSAV, Brno 1981.
2. BUČEK, A., MIKULÍK, O.: Koncepce a výsledky výzkumu životního prostředí v Geografickém ústavu ČSAV v Brně. Geografie v socialistické výstavbě ČSSR — sborník referátů k XVI. sjezdu ČSGS v Čelákovících ve dnech 2.—6. 7. 1984, s. 71—75, GgÚ ČSAV, Brno 1984.
3. GARDAVSKÝ, V.: K perspektívám geografie. Geografický výzkum v Československé akademii věd — sborník referátů, GgÚ ČSAV, Liblice 1983.
4. GERASIMOV, I. P.: Naučno-techničeskij progress i geografija. Materialy V. sjezda Geografičeskogo občestva SSSR, 23 str., Leningrad 1970.
5. HAMPL, M.: Obecné aspekty perspektivního vývoje osídlení. Geografie v socialistické výstavbě ČSSR — sborník referátů k XVI. sjezdu ČSGS v Čelákovících ve dnech 2.—6. 7. 1984, s. 3—7, GgÚ ČSAV, Brno 1984.
6. Kolektiv: Prostorové členění a perspektivní řešení území severozápadních Čech. 224 str., Dům techniky ČVTS, Praha 1976.
7. KORČÁK, J.: Regionální členění Československa. Statistický obzor, 15, s. 416—434, Praha 1934.
8. MIKULA, S.: Aplikace výsledků geografického výzkumu v řízení rozvoje území. Geografický výzkum v ČSAV — sborník referátů, s. 224—228, GgÚ ČSAV, Liblice 1983.
9. STRÍDA, M., HAVLÍK, V.: Hospodářskogeografické členění území ČSR. 132 str., EÚ ČSAV, Praha 1959.
10. STRÍDA, M., TOUŠEK, V.: Ekonomickogeografický výzkum v ČSAV — sborník referátů, s. 147—155, GgÚ ČSAV, Liblice 1983.
11. Usnesení vlády ČSR č. 28/1983 — Krajské koncepce urbanizace a osídlení v ČSR.
12. VOTÝPKA, J.: Fyzická geografie v praxi. Geografie v socialistické výstavbě ČSSR — sborník referátů k XVI. sjezdu ČSGS v Čelákovících ve dnech 2.—6. 7. 1984, s. 34—40, GgÚ ČSAV, Brno 1984.

Резюме

ЧЕШСКАЯ ГЕОГРАФИЯ И РАЗВИТИЕ РАЙОННОЙ ПЛАНИРОВКИ И ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

Оценка развития чешской географии в связи с развитием градостроительства, районной планировки и территориального планирования служит основой для общей характеристики изменений во взаимном отношении между географией и общественной практикой. Именно градостроительство, районная планировка и территориальное планирование представляют собой самую главную сферу применения географических знаний и включения географов в активную деятельность. В последнее время произошли в этом взаимоотношении принципиальные изменения, т. е. в значительной степени повысилась активность географической науки. Эти изменения явились не только последствием, но и одной из главных причин общей трансформации географического познания. Постепенное превращение географии из преимущественно описательной науки в науку конструктивную связано в целом ряде аспектов с развитием приклад-

ных функций. В этом смысле можно активизацию взаимоотношения географии и практики сравнивать с процессом т. наз. количественной революции в географии.

Оценивая развитие прикладных функций географии можно с точки зрения современного состояния выдвинуть на передний план следующие основные факты: В первую очередь это значительное количество задач решаемых географическими учреждениями по прямым заказам проектных и плановых институций. Несмотря на то, что все еще преобладают работы посвященные частным, причем весьма разнородным проблемам, заметно проявляется тенденция к постепенной концентрации исследовательских коллективов на решение принципиальных проблем комплексного характера. Тематически это особенно два круга проблем — широко понимаемая проблематика окружающей среды с одной стороны, и проблематика развития расселения и особенно процесс урбанизации с другой стороны. Наряду с этой концентрацией имеет место также усиление органической связи фундаментального и прикладного исследований. В результате этого создаются условия для быстрого подъема теоретических знаний до уровня аппликации и, наоборот, для необходимой активизации самого теоретического исследования. И, наконец, немалое значение для развития прикладных функций географии имеет также растущее количество географов, занятых в плановых и проектных учреждениях.

На будущее следует поэтому ставить на передний план необходимость создания интегрированной системы планирования и управления обществом в географической среде, т. е. системы, объединяющей пока что относительно автономную деятельность районного, областного и экономического планирования. Именно география, благодаря своей комплексности, должна сыграть важную роль в формировании этого интегрированного планирования общего территориального развития.

*(Pracoviště autorů: katedra ekonomické a regionální geografie přírodovědecké fakulty UK, Albertov 6, 128 43 Praha 2.)
Došlo do redakce 1. února 1985.*